

Matproduksjon, regelverk og forvaltning

Bakgrunn

Norske mat- og drikkevirksomheter foredler norske råvarer, men bruker også råvarer, halvfabrikata og ingredienser fra en rekke land. Utvikling og produksjon av trygg mat av god kvalitet, og som er merket i samsvar med regelverket, krever mye ressurser og høy kompetanse.

Det omfattende regelverket for matproduksjon og -distribusjon, med over 1000 forskrifter, er viktige rammevilkår for mat- og drikkeprodusentene. Hele dette regelverket er omfattet av EØS-avtalen, og endres kontinuerlig. EU anvender i dag sitt strengeste lovgivningsverktøy, forordninger, slik at regelverket må tas inn ordrett. Norge har bare et

begrenset nasjonalt regelverk på enkelte områder innen mat- og drikkeproduksjon.

NHO Mat og Drikkes medlemsbedrifter er løpende i kontakt med Mattilsynet. Virksomhetene er avhengige av at Mattilsynet er en god, kompetent samtalepartner som kan veilede og bidra til vekst mens regelbrudd forebygges. Det må kunne legges til grunn at Mattilsynet har tilstrekkelige ressurser og rutiner for å sikre en god forvaltningspraksis, utstede de sertifikater bedriftene trenger uten opphold, og gjennomføre tilsyn på en god og korrekt måte med ivaretagelse av bedriftens verdiskaping.

NHO Mat og Drikke mener

- 1.** Mattilsynets rolle som veileder, tilsynsfører og tilrettelegger for økt verdiskaping i norsk mat- og drikkeindustri må tydeliggjøres i departementets tildelingsbrev.
- 2.** Det må være tett dialog mellom næringslivet og Mattilsynet, herunder tidlig involvering i regelverksutvikling, utvikling av veiledere og planlegging av risikobaserte tilsyn.
- 3.** Mattilsynet må sørge for effektiv innlemming av EU-rettsakter, med tilstrekkelig lang overgangstid og i norsk språkdrakt.
- 4.** Mattilsynet må tilføres tilstrekkelige ressurser slik at tiltak for bedret forvaltningspraksis kan implementeres, herunder at tilsynets ledelse får mulighet til å foreta nødvendige organisatoriske justeringer for effektiv ressursbruk, og for å styrke tilsynets faglige fundament.
- 5.** Mattilsynet må etablere en "gründertjeneste" for veiledning av oppstartsbedrifter før kommersialisering av nye produktidéer.

Posisjoner

Utvikling av regelverk

Norske myndigheter deltar i utviklingen av nytt EØS-relevant regelverk ved deltakelse i arbeidsgrupper og stående komiteer under EU-Kommisjonen. Det er viktig at regelverket også reflekterer norske næringsinteresser og næringsstruktur. I dette arbeidet er vi avhengige av at Mattilsyn og departementer er oppmerksomme og lydhøre. Det er her en forutsetning at det legges til rette for effektive prosesser med åpenhet og involvering i tidlig fase av utviklingsarbeidet, inkludert møtearenaer med hyppigere dialog enn i dag.

Av hensyn til konkurransesituasjonen må det så langt det er mulig unngås å stille nasjonale krav ut over krav i aktuell europeisk rettsakt. Dersom nasjonale krav kan begrunnes med særskilte hensyn, må disse utformes i dialog med industrien. Ved krav om søknader og meldeplikt må Mattilsynet kunne tilby en effektiv, elektronisk løsning for dette, og der det reelle behovet innmelding og omfang vurderes. Strengere og mer tidkrevende krav til søknader og meldeplikt i Norge enn i andre sammenlignbare land må unngås. Tilsvarende må omfang av gebyrer vurderes ut fra hensynet til den samlede belastningen for næringen, og kun dekke faktiske kostnader.

Videre må arbeidet med å innlemme av EU-rettsakter effektiviseres og overgangstider må være tilstrekkelig lange slik at virksomhetenes tid til nødvendig omstilling sikres. Regelverket oppleves av mange virksomheter som vanskelig tilgjengelig. Rettsakter fra EU må raskt oversettes til norsk og oversettelsene må kvalitetssikres slik at unødig språklig usikkerhet kan påvirke regelverksforståelsen og gi ulik fortolkning ved tilsyn.

Veiledning og tilsyn

Matregelverket er meget omfattende, og har både generelle og detaljerte bestemmelser innen eksempelvis mattrygghet, hygiene, dyrevelferd, merking og sporing. Alle virksomheter som produserer, distribuerer eller serverer mat plikter å følge regelverket, enten de er store eller små. Det er imidlertid vanskelig, især for de mindre virksom-

hetene, å finne frem i og forstå regelverket. Behovet for veiledning gjennom personlig kontakt samt i form av skriftlig veiledning som er lett tilgjengelig og tilpasset mottakeren er stort og økende.

Mattilsynet har i henhold til forvaltningsloven plikt til å veilede virksomhetene om regelverkforståelse. For å hindre unødige forsinkelser må virksomheten kunne forvente raske svar og avklaringer ved spørsmål til Mattilsynet. Saksbehandlingstiden, både ved spørsmål og klager, er i dag sen og mangelfull, noe som kan få konsekvenser for næringen.

Mattilsynet må i økende grad opptre næringsvennlige i sin kontakt med mat- og drikkeindustrien og ta nødvendige hensyn til økonomi og konkurranseforhold. Det må også kunne legges til grunn at Mattilsynet har en grunnleggende industriell forståelse og at alle deler av Mattilsynets virksomhet opptrer enhetlig. Tilsyns- virksomheten må innrettes slik at bedriftene ikke pålegges unødvendige, kostbare tiltak. Det må være proporsjonalitet mellom mål, tiltak og konsekvenser og utredninger må være tilstrekkelige og gjennomføres i henhold til utredningsplikten.¹

Det må i stor grad gjennomføres risikobaserte tilsyn og det må sikres at industrien involveres i forkant av tilsynsprosjektene. Videre forventes en konkurranse- nøytral regelverksforvaltning med lik vurdering av henholdsvis norskproduserte og importerte produkter. Det må uten opphold informeres til relevante virksomheter dersom regelverksfortolkninger og vurderinger fra Mattilsynet endres. Det må påses at denne informasjonen også gis til virksomheter som allerede har fått vedtak på bakgrunn av fortolkning på et tidligere tidspunkt.

Mattilsynets organisering

Mattilsynets tilsynsvirksomhet innen grønn og blå sektor ble gransket høsten 2019.² Granskingen viste at Mattilsynet ikke har gode nok systemer og rutiner for planlegging, gjennomføring og oppfølging av tilsyn. Videre fant granskingen at organiseringen av Mattilsynet bidrar til mangelfull enhetlighet, svak styring og lite effektiv ressursbruk.

¹ [Utredningsinstruksen](#)

² [Uavhengig gransking av Mattilsynet, KPMG 2019](#)

Det er avgjørende at Mattilsynet oppfyller sitt samfunnsoppdrag på en god måte og nyter tillit både hos aktørene i verdikjeden mat- og drikkeproduksjon og hos norske forbrukere. Herunder forventes det at de konkrete forbedringspunktene, med forslag til tiltak, som det pekes på i granskningsrapporten følges opp tett av ansvarlige myndigheter. Mattilsynets ledelse må også sikres tilstrekkelige ressurser for gjennomføring av nødvendige tiltak, alternativt tilstrekkelige frihetsgrader til å gjennomføre kostnadsbesparelser, inkludert omorganiseringer og eventuelle nedleggelser.

Mattilsynet må organiseres på en måte som fremmer en lærende organisasjon. Dette vil bidra til økt erfaringsutveksling og kompetansedeling på tvers av regioner og fagområder, samt økt effektivitet og enhetlighet i Mattilsynets opptreden, noe som er til gagn for norske mat- og drikkeprodusenter.

Oppstartsbedrifter i mat- og drikkeindustrien er viktige for å tilføre nye idéer og nødvendig konkurransekraft for vekst, både på hjemmebane og i internasjonale markeder. For å lykkes trenger de hjelp og støtte til å tilfredsstille de formelle kravene i regelverket, herunder mattrygghet og hygiene, merking og produktsammensetning. NHO Mat og Drikke ønsker at Mattilsynet etablerer en egen ”gründer-tjeneste” for veiledning før forretningsmodellen og produktene kommersialiseres.

Ved eksport av norske produkter, særlig utenfor EU, er det tidvis nødvendig at Mattilsynet utsteder ulike sertifikater. Av hensyn til næringen, og for å bidra til norsk verdiskaping, er det avgjørende at Mattilsynet har beredskap til å kunne utstede disse på kort varsel når dette etterspørres av mottakerlandet.

POSISJONSNOTAT

Matproduksjon, regelverk og forvaltning

Forsidefoto: Ilja Hendel

BESØKSADRESSE

Næringslivets Hus
Middelthuns gate 27
0368 Oslo

TELEFON

+47 23 08 86 80

E-POST

firmapost@nhomd.no

www.nhomd.no
